

Konsensüs mü, Komuta mı?

Vayeleh 5781

Halefinize ne derdiniz? Ona hangi tavsiyeyi verirdiniz? *Vayeleh*, cevabı aramak için doğru yerdir, çünkü Moşe'nin, yönetimi nihayet Yeoşua'ya devrettiği ve ona gelecek için hem kendisinin hem de Tanrı'nın bir *beraha* verdiği yer burasıdır. Ama Tanrı ile Moşe farklı *berahalar* vermişlerdir.

Onları dinlediğinizde kulağa neredeyse birbirinin aynısı gibi gelmektedir. Moşe “Güçlü ve cesur ol, çünkü... ülkeye bu halkla birlikte sen gireceksin [*tavo*]” (Devarim 31:7) demektedir. Tanrı ise, “Güçlü ve cesur ol, çünkü Bene-Yisrael'i... ülkeye sen getireceksin [*tavi*]” (Devarim 31:23) demiştir. *Tavo* veya *tavi*; “birlikte gireceksin” veya “getireceksin”. Bu sözcükler benzer görünmekte ve kulağa benzer gelmektedir. Ama Hahamlarımızın anladıkları şekliyle, aradaki fark, mutlak niteliktedir.

Raşi bunu şöyle ifade eder:

Moşe, Yeoşua'ya şöyle dedi: “Neslin ihtiyar ileri gelenlerinin seninle olduklarından emin ol. Her zaman onların fikir ve tavsiyelerine uygun davran.” Ancak Kutsal ve Mübarek Tanrı, Yeoşua'ya şöyle dedi: “Çünkü Bene-Yisrael'i... ülkeye sen getireceksin” – yani, “Onları isteklerine aykırı da olsa oraya getir. Her şey sana bağlıdır. Eğer gerekiyorsa bir sopa al ve başlarına indir. Bir nesil için yalnız tek bir lider vardır – iki değil.”

Bunlar, liderliğin iki uç noktasıdır: konsensüs (fikir birliği, uzlaşma) veya komuta. Moşe, Yeoşua'ya, bir danışma ve uzlaşma politikası izlemesini tavsiye etmiştir. Söylediği bir bakıma şöyleydi: “Halkı takip etmen gerekmiyor. Lider sensin, onlar değil. Ama ihtiyar ileri gelenlerle birlikte çalışman gerekir. Onlar da liderdir. Bir bakıma onlar senin ekibini

oluşturmaktadır. Karar alma sürecinde kendilerinin de bir paya sahip olduklarını hissetmeleri gerekir. Senin her zaman onlarla hemfikir olmanı beklemeyeceklerdir. Birçok kez kendileri de birbirleriyle hemfikir olmayacaklardır. Ama kendilerine danışıldığını hissetmeleri gerekiyor.”

“Eğer onların fikirlerini önemsemediğini duyumsarlarsa, eğer senin hakkındaki izlenimleri, her şeyi herkesten daha iyi bildiği için başka kimseyi dikkate almaksızın işleri kendi yöntemiyle halletmeye kararlı bir kişi şeklinde olursa, senin yaptıklarını sabote etmeye kalkışacaklardır. Sana zarar vereceklerdir. Başarılı olmayabilirler. Bunu atlatabilirsin. Ama yaralanacaksın. Topallayacaksın. Halk içindeki konumun sekteye uğrayacak. ‘İhtiyar ileri gelenlerden saygı görmeyen birine biz nasıl saygı gösterebiliriz’ diyecekler.”

“Tecrübeyle konuşuyorum. Korah’ın isyanı ciddi bir olaydı. Mesele sadece Korah değildi; Reuven kabilesi ile çeşitli kabilelerden başka liderler de işin içindeydi. Ve her ne kadar isyan olası en dramatik şekilde kısa kesildiyse de, bundan hepimiz olumsuz etkilenmiştik ve artık hiçbir şey eskisi gibi değildi. Dolayısıyla: neslin ihtiyar ileri gelenlerinin senin yanında olmalarını temin et. Onlar yanında olurlarsa, başarılı olacaksın.”

Tanrı ise, Hahamlarımıza göre, aksi yönde bir yaklaşımı öngörmüştür. “Çölden çıkmanın, Yarden’i geçmenin, ülkeyi fethetmenin ve Kendi suretimde yapmış olduğum insanları köleleştirmek ve istismar etmek yerine onları onurlandıran türden bir toplum inşa etmenin vakti geldi. Konsensüs arama. Onu hiçbir zaman bulamayacaksın. İnsanların çıkarları farklıdır. Bakış açıları aynı değildir. Siyaset bir çatışma arenasıdır. Ben böyle olmasını istemedim, ama insana özgürlük armağanı verildiğine göre, bunu geri alıp kendi isteğimi zorla empoze edemem. Dolayısıyla halka yolu sen göstermelisin.”

“Onlara en önde liderlik et. Anlaşılır ol. Tutarlı ol. Güçlü ol. İnsanlara istediklerini veren en son kişi Aaron’du ve halkın istediği şey altın bir buzağıydı. Bu neredeyse Yahudi halkının sonunu getiriyordu. Siyasette, iş dünyasında, hatta gerçeği ararken, konsensüs, liderlik değil, liderlikten çekilmek demektir. Ben seni Moşe’nin halefi olarak seçtim, çünkü sana inanıyorum. Bu nedenle, sen de kendine inan. Halka ne yapmaları gerektiğini söyle ve nedenini söyle.”

“Onlara saygılı ol. Mutlaka onları dinle. Ama günün sonunda sorumluluk senindir. Liderler liderlik eder. Takip etmez. Ve inan Bana, belki seni şimdi eleştireceklerdir; ama sonunda sana hayranlık duyacaklar. Halk, liderlerinin yolu bilmelerini, yolda yürümelerini ve yolu göstermelerini ister. Onların kararlı olmalarını ister. Halka daima en yüksek onur ve saygıyla davran. Ama eğer onlar sana senin onlara davrandığın gibi davranmazlarsa, eğer muhalefet ederler ve senin yaptıklarını boşa çıkarmaya çalışırlarsa, bir sopa alıp kafalarına indirmekten başka seçeneğin kalmayacaktır. Eğer herkes yetki sahibi olursa, ortada bir müzik olmaz, yalnızca gürültü olur; hiçbir başarı gerçekleşmez, yalnızca herkesin konuştuğu ve kimsenin dinlemediği bitmek bilmeyen bir komisyon toplantısı olur.”

Bunlar, liderlik için iki büyük seçenektir – o zaman olduğu gibi, şimdi de öyledir. Ama garip bir şeye dikkat edin. Konsensüste ısrar eden, Moşe’dir. Ama şahsen Moşe hiçbir zaman konsensüsle hareket etmiş değildir. Bu adam, halkı Mısır’dan neredeyse

zorla sürükleyerek çıkarmış, denizden geçirmiş ve ıssız çölde yürütmüştü. Moşe, birçok şeyi, Tanrı'ya bile sormaksızın, kendi inisiyatifiyle yapmış adamdı.

Bizzat Tanrı tarafından yontulmuş ve üzerine kutsal yazılar hakkedilmiş taş levhaları kıran adamdır Moşe. Acaba Moşe tam olarak hangi zamanda konsensüsle liderlik etmiştir? Elbette Moşe'nin yanında, yetmiş ihtiyar ileri gelen, kabile başkanları ve binbaşılar, yüzbaşılar, ellibaşılar ve onbaşılardan oluşan bir yönetim yapısı vardı, ama bu kişiler her ne kadar ona yardım ettilerse de, ne onlar Moşe'ye tavsiye verirlerdi ne de Moşe onlara danıştırdı. Acaba Moşe'yi aniden bir pasifiste, bir "konsensüsle liderlik et" adamına dönüştüren ne olmuştur?

Sorunlardan biri budur. Diğeri, Bizzat Tanrı'nın verdiği tavsiyedir: en önde liderlik et – hatta onların isteğine karşı bile olsa. Ama, Hahamlarımızın anladıkları şekliyle, Bizzat Tanrı bu şekilde hareket etmemiştir. Hahamlarımız, insanlığın yaratılışından hemen önce Tanrı'nın söylemiş olduğu "Kendi suretimizde bir insan yapalım" sözleri hakkında şunları söylerler:

"İnsan yapalım": Buradan, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın tevazuunu öğreniyoruz. İnsan meleklerin benzeyişinde yaratıldığı ve melekler onu kıskanacakları için, Tanrı meleklerle danışmıştır...

Her ne kadar melekler, yaratma eyleminde Tanrı'ya yardım etmiş de değilse de ve kâfirlerin isyan etmeleri için bir fırsat yaratsa da (zira kâfirler, buradaki çoğul "yapalım" sözcüğünü, kendi kâfirliklerine dayanak olarak gösterebilirlerdi), Kutsal Metin, uygun davranış şeklini ve tevazu niteliğini – büyük bir insanın, kendisinden küçük birine danışması ve ondan izin alması gerektiğini – öğretmekte tereddüt etmemiştir.

Buradaki çoğul "insan *yapalım*" ifadesi karşısında şaşırın Hahamlarımız, bu sözcüğü, Tanrı'nın meleklerle danıştığı şeklinde tefsir etmişlerdir. Buradaki çoğul kullanım tehlikeli olmasına rağmen – zira bu, Yahudiliğin katıksız tektanrıcılığından bir ödün şeklinde anlaşılabilir – danışma prensibi o kadar önemlidir ki, Tora, yanlış yoruma açık olma riskini almıştır. Hahamlara göre, Tanrı danışır. "Tanrı, yarattıklarına karşı despotça davranmaz."

Tabii, doğrudur; Hahamlarımız, Tanrı'nın Sinay'da, dağı Bene-Yisrael'in üzerinde havada asılı tuttuğunu ve "Eğer 'Hayır' dersiniz burası sizin mezarınız olacak" dediğini söylemişlerdir. Ama bu, pasuğun basit anlamı değildir. Aksine, Tanrı, Tora'yı Yisrael'e vermeden önce Moşe'ye, teklif edilen şeyin ne olduğunu halka açıklamasını emretmişti (Şemot 19:4-6). Ve antlaşma ancak halk – "*birlikte tüm halk*" (Şemot 19:8) "*bir ağızdan*" (Şemot 24:3) kabul edince yapılmıştı. Amerika'nın Bağımsızlık Bildirgesi'ndeki, hükümetlerin otoritelerini "yönetilenlerin muvafakatinden" aldığı fikrinin Tanah'taki temeli budur. İnsanlara özgürlük vermenin ta kendisi, Tanrı'nın asla bizi, isteğimize aykırı olarak zorlamadığı anlamına gelir. Eisenhower'ın bir keresinde söylediği gibi, "İnsanların başına vurmak liderlik değildir; saldırdır." Öyleyse Tanrı neden burada, sözün gelişi, karakteri dışında konuşmaktadır?

Bana öyle geliyor ki cevap şöyle: Hem Tanrı, hem de Moşe, Yeoşua'nın, gerçek liderliğin – ister konsensüs, isterse de komuta-ve-kontrol arayışı şeklinde olsun – tek taraflı bir mesele olamayacağını bilmesini istemişlerdir. Liderlik bu ikisinin marifetli bir dengesi şeklinde olmalıdır. Yeoşua'nın bunu en çarpıcı şekilde duymasını istemişlerdir ve bu nedenle her biri, kendilerinden en az beklenen şeyi söylemiştir.

Herkesin güçlü, kararlı liderlikle bağdaştırdığı Moşe, bir anlamda Yeoşua'ya, “Konsensüs için gayret etmeyi unutma. Senin görevin benimkiyle aynı olmayacak. Ben halkı kölelikten çıkarmak zorundaydım. Sen ise onlara bir özgürlük ülkesine girerken liderlik edeceksin. Özgürlük, insanları ciddiye almak demektir. Özgür bir halka liderlik etmek, dinlemeyi, saygı göstermeyi ve mümkün olan her şeyde konsensüs için gayret etmeyi gerektirir.”

İnsanlara özgürlük tanımış ve hiçbir zaman Kendisini onlara empoze etmemiş olan Tanrı ise, “Yeoşua” demiştir. “Ben Tanrı'yım. Ama sen değilsin. Ben insanların özgürlüğüne saygı göstermeliyim. Onların, gitmeye kararlı oldukları yolda gitmelerine izin vermem gerekir – bu yol yanlış ve kendi kendilerine zarar vermelerine yol açan bir yol bile olsa. Ama sen, insanlar arasında yaşayan bir insansın ve onlara, adalet, şefkat ve iyi topluma giden yolu göstermek senin görevindir. Eğer halk seninle hemfikir değilse, onlara öğretmeli ve onları ikna etmelisin. Ama en nihayet onlara liderlik etmek zorundasın, çünkü eğer herkes kendi gözünde doğru olanı yaparsa, bu özgürlük değil, kaostur.”

Kısacası, liderlik kolay değildir. Karmaşıktır, çünkü işin içinde insanlar vardır ve insanlar karmaşıktır. Dinlemelisiniz ve liderlik etmelisiniz. Konsensüse ulaşmak için gayret etmelisiniz, ama en nihayet, eğer hiçbir fikir birliği yoksa, karar verme riskini almak zorundasınız. Eğer konsensüsü bekleseylerdi, Lincoln hiçbir zaman köleliği sona erdiremez, Roosevelt ve Churchill hiçbir zaman özgür dünyayı zafere götüremez ve Bun Guryon hiçbir zaman Yisrael Devleti'ni ilan edemezdi.

Liderlerin görevi, halka istediklerini vermek değildir. Liderlerin görevi, halka neyi istemeleri gerektiğini öğretmektir. Ama aynı zamanda, karar alma sürecinde halkı da müdahil etmeleri gerekir. Kilit konumdaki simalar ve destek grupları, kendilerine danışıldığını hissetmelidirler. İşbirliği yapan, danışan, dinleyen liderlik, özgür bir toplumda elzemdir. Aksi takdirde, suikastla tavlanan bir otokrasi söz konusudur.

Liderler birer öğretmen olmaları gerektiği gibi, birer öğrenci de olmalıdırlar. Vizyon sahibi olmalıdırlar, ama yine de, ayrıntılar için zamanları da olmalıdır. Halkı itmelidirler, ama çok uzağa, çok hızlı değil; aksi takdirde başarısız olacaklardır. Doğamızın sağduyulu tarafına hitap etmeli, bize nefreti değil, sevgiyi, intikam aramayı değil affetmeyi öğretmelidirler. Başka alternatifleri olmadığı takdirde bir sopa alıp halkın kafasına indirmeyi gerektiren çözümü uygulamaya hazır olsalar da, barışçı çözümü ona tercih etmelidirler. Liderler tek bir liderlik stilinden fazlasına kabil olmalıdır. Aksi takdirde, Abraham Maslow'un söylediği gibi, “Sadece çekici olan insanlar, her soruna sanki bir çiviymiş gibi yaklaşırlar.”

Gerektirdiği gayret, enerji, stres ve acı düşünüldüğünde, herhangi bir insanın lider olmayı neden isteyebileceği hâlâ esrarını sürdürürdü – şayet şu ışıldayan hakikat olmasaydı: hayatı anlamla doldurmanın; başkalarını yükseğe kaldırmış ve sahip olduklarını hiç bilmedikleri bir büyüklüğe erişmelerine yardımcı olmuş; bu yaralı yeryüzünün ve üzerindeki canlıların yanlışlarından bazılarını başkalarıyla birlikte hareket

ederek düzeltilmiş; başkalarının harekete geçmesini beklemek yerine şahsen harekete geçmiş ve – yeryüzündeki ve göklerdeki en büyük lider bile tek başına liderlik edemeyeceği için – başkalarını da beraberinde getirmiş olmaktan daha iyi bir yolu yoktur.

İşte, liderliği, herhangi birimizin mübarek kılınabileceği en büyük ayrıcalık haline getiren şeyler bunlardır. Moşe'nin Yeoşua'ya söylediği gibi, "Ne mutlu sana ki, Tanrı'nın çocuklarına liderlik etmeye nail oldun." **Liderlik tacı görünmezdir; ama yine de onu kimin taktığını ve kimin takmadığını bilirsiniz. Orada, tam önünüzdedir, onu kendi başınıza takmanızı beklemektedir. Onu gururla takın ve hepimiz mübarek olun.**

ŞABAT SOFRASI İÇİN SORULAR

1. Moşe, Yeoşua'ya hangi liderlik tavsiyesinde bulunmuştur?
2. Sizece bir liderin, takipçilerine fikirlerinin dinlendiği hissini vermesi (bir fikir birliğine ulaşma olasılığı görünmüyorsa bile) neden önemlidir?
3. Moşe'nin liderlik modeli, demokratik bir hükümet sistemine ne yönden benzemektedir?

Jonathan Sacks
The Office of Rabbi Sacks

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir